

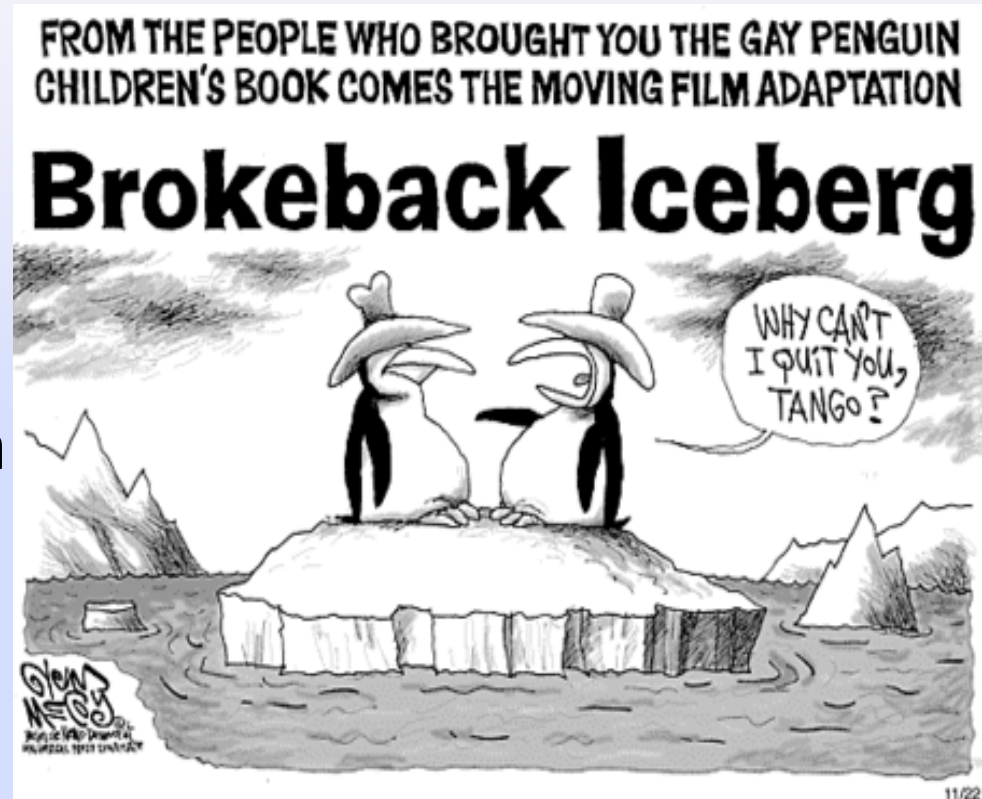
Tätä en lapselleni lue!

Sensuuritapauksia ja paheksuttuja lasten- ja nuortenkirjoja

And Tango Makes Three (2005)

- Justin Richardson & Peter Parnell
- Paheksutuun kirja vuosina 2006, 2007, 2008, (2009 2. sija) ja 2010

Tätä en lapselleni lue!

- Näyttely paheksutuista ja sensuroiduista lastenkirjoista (ja nuortenkirjoista)
- Sastamalan Vanhan kirjallisuuden päivät -> Vaasan kirjastomuseo (31.10.2013 saakka)
- Lastenkirjainstituutti
<http://www.lastenkirjainstituutti.fi/>

Taustaa

- Aikuisten ja lasten välinen ristiriita
- "The central concept is that childhood is something irretrievably lost for adults, and this lost Arcadia can only be restored in fiction. With this premise, children's fiction is not, as it is commonly defined, literature addressed to children, but a sort of storytelling therapy for frustrated adults." (Maria Nikolajeva 1999)
- Lasten kiinnostus paheksuttuihin aiheisiin

Historiaa

- Ei ”omaa” kirjoitettua kirjallisuutta ennen 1800-lukua
- Lastenkirjallisuus alusta alkaen tarkoin säänneltyä: aikuiset päättävät, mitä julkaistaan
- Opettavaisuus vastaan viihdyttäväisyys

Paheksutut aiheet ja sensuuri

- Sanaton sopimus lastenkirjallisuuden tabuista
- Sensuuri kattokäsitteenä
- Yhdysvaltain kirjastoliitto (the American Library Association): "Challenged books"
- Huolenilmaisuus (epävirallinen), suullinen valitus, kirjallinen valitus (virallinen), julkinen hyökkäys, sensuuri

Tilastoja

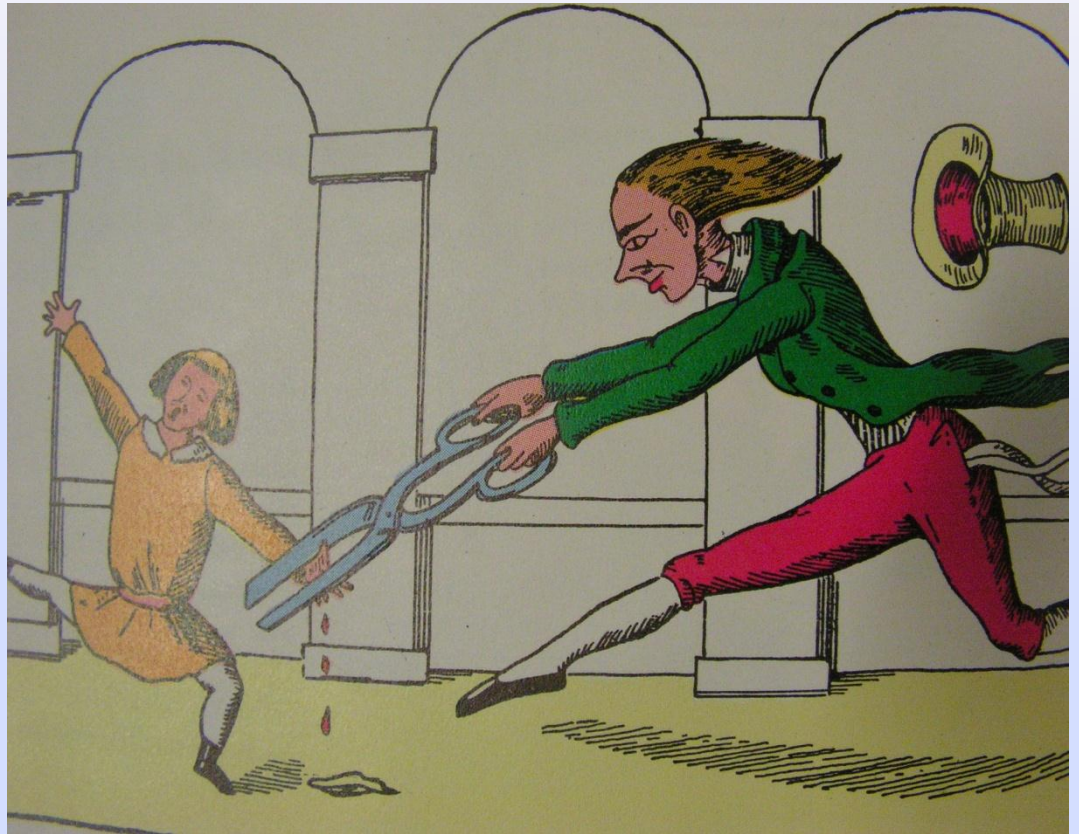
- Paheksutuimmat kirjat vuosilta 2000-2009
- 1. *Harry Potter* (sarja), J.K. Rowling
- 2. *Alice* -sarja, by Phyllis Reynolds Naylor
- 3. *The Chocolate War*, Robert Cormier
- 4. *And Tango Makes Three*, Justin Richardson/Peter Parnell
- 5. *Hiiriä ja ihmisiä*, John Steinbeck
- 6. *I Know Why the Caged Bird Sings*, by Maya Angelou
- 7. *Scary Stories* (sarja), Alvin Schwartz
- 8. *Universumien tomu* (sarja), Philip Pullman
- 9. *ttyl; ttfn; l8r g8r* (sarja), Lauren Myracle
- 10. *Elämäni seinäruusuna*, Stephen Chbosky

Pelko, väkivalta ja kuolema

- Pelko ennen hyväksyttyä, esim. Grimmin sadut
- 1800-luvun lopulla saduista karsittiin pahin väkivalta, ruumiillisuus ja myös esim. naisten aloitteellisuus
- Kirjallisuuden avulla lapsi voi käsitellä pelkojaan turvallisessa ympäristössä

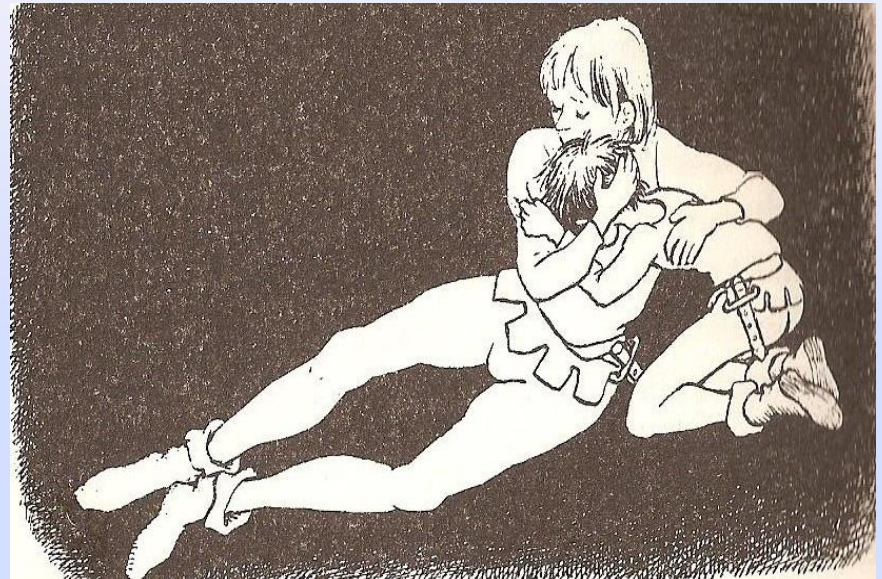
Varhaisia pelotteita

- Heinrich Hoffman: *Jörö-Jukka, eli, opettavaisia juttuja kuvinensa (Der Struwwelpeter, 1845)*

Veljeni Leijonamieli

- Astrid Lindgren: *Veljeni Leijonamieli (Bröderna Lejonhjärta 1973)* otettiin epäluuloisesti vastaan
- Nykyään kuolema sallitumpi aihe: esim. Riitta Jalosen *Tyttö ja naakkapuu*

Huviksi ja haitaksi

- Grigori Oster: *Huviksi ja haitaksi* (Vredye sovety 1994/2010).
- käännteisiä neuvoja ja toimintaohjeita lapsille

Pelottavia aiheita kiitetyissä nykykirjoissa

- John Boyne: *Poika raidallisessa pyjamassa* (*The Boy in the Striped Pyjamas*, 2006), aiheena holokausti
- David Almond: *Tulennielijät* (*Fire-Eaters*, 2003) Kuuban ohjus kriisi, ydinsodan uhka, vanhemman sairastuminen ja koulukiusaus

Ihmeellinen ihmiskeho

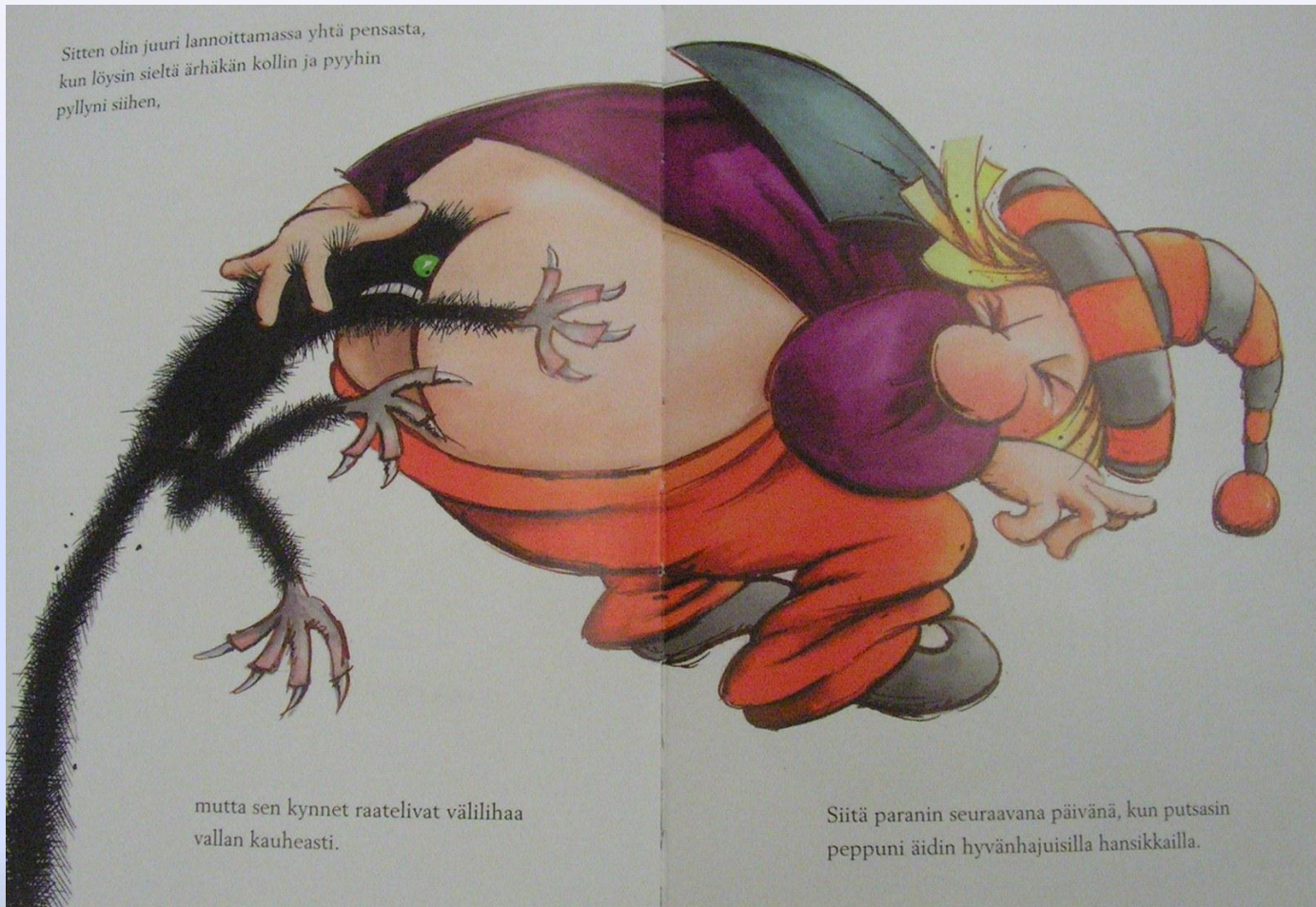
- Seksuaalisuus suurin tabuaihe?
- Nykyään nuortenkirjojen lisäksi myös muutamissa kuvakirjoissa
- Kasvava trendi: eritteitä kuvaavat kirjat

Vuokko Österlund: *Ihminen ja ihmisiä* (1974)

Minttu Tervaharju: Tätä en lapselleni lue!
Seinäjoki, 9.10.2013

Gérard Purrett: *Pyllypyyhin* (2009)

Babette Cole: *Kun äiti muni* (1993)

Aikuista elämää?

- Huonot käytöstavat, kielenkäyttö, päihteet
- Ruotsissa ”sensuuritaistelu” 2010: kirjailijat alkoivat syyttää kustantamoja sensuurista

Entäs muumit?

**Tove Jansson: Mumintrölet 2.
Muumit Mallorcalla (1955)**

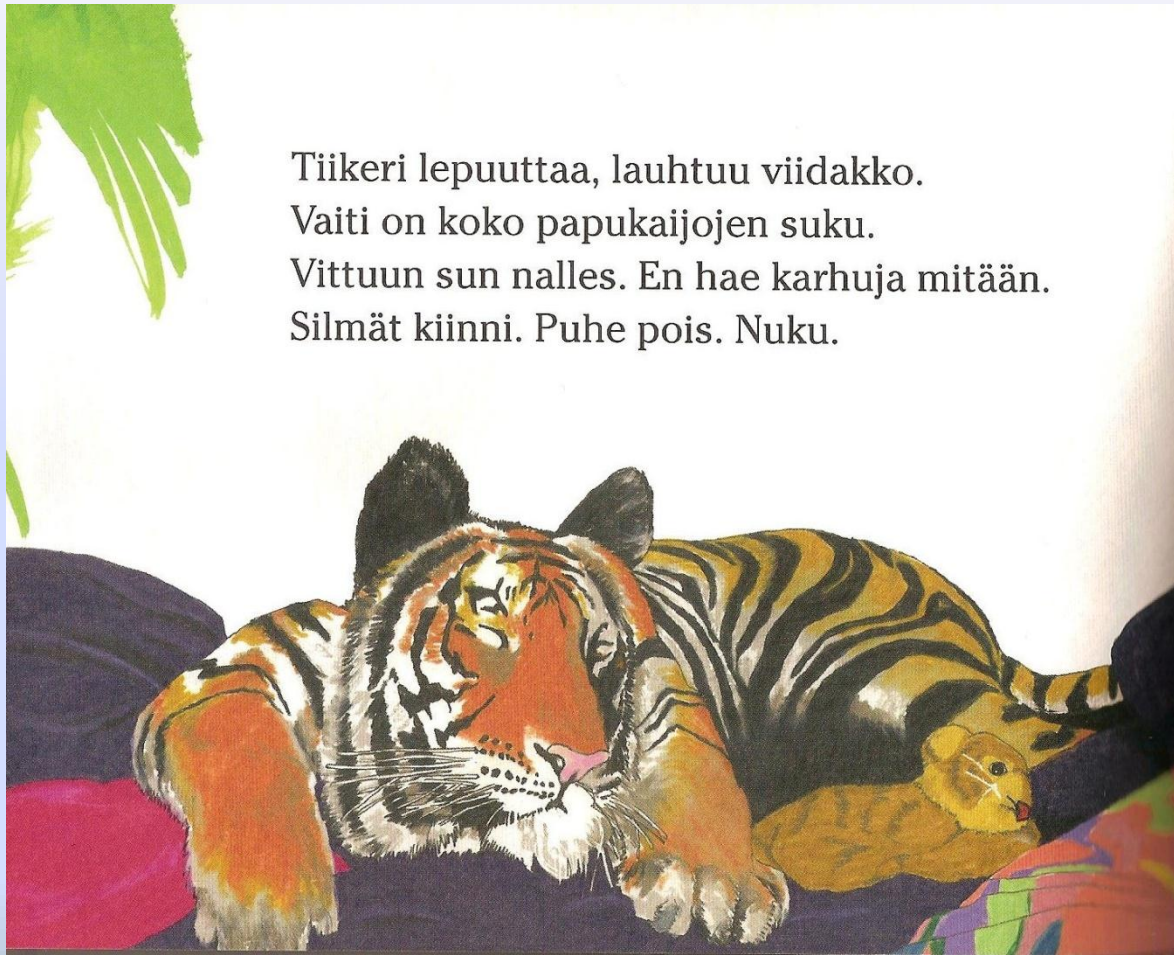

**Lars Jansson: Muumit
Torrelorcalla (1967)**

Adam Mansbach & Ricardo Cortés: *Nyt vittu nukkumaan* (2011).

Tiikeri lepuuttaa, lauhtuu viidakko.
Vaiti on koko papukaijojen suku.
Vittuun sun nalles. En hae karhuja mitään.
Silmät kiinni. Puhe pois. Nuku.

Ideologia

- Kulttuurinsisäisiä, ”itsestään selviä”, usein tiedostamattomia käsityksiä
- Yhteiskunnalliset arvot aina sidottuja aikaan
- Tasa-arvo-kysymykset: seksuaalinen, sukupuolinen, etninen tasa-arvo
- Lastenkirjallisuuden kohdalla tärkein tavoite on oppia ymmärtämään kirjojen ideologisuutta ja auttaa myös lapsia tulkitsemaan kirjoja kriittisesti.

Poliittisesti korrekteja muutoksia

- Mark Twainin *Huckleberry Finnin seikkailut* (*The Adventures of Huckleberry Finn*, 1884).
- *Tintti Afrikassa* (*Tintin au Congo*, 1931): belgialainen Tintti käy Kongossa opettamassa paikallisille heidän ”isänmaastaan”, siirtomaavallan aikaisesta valloittajamaasta Belgiasta. Sensuurikohu Ruotsissa 2012.
- *Maija Poppanen* (*Mary Poppins*, 1936).
- *Peppi Etelämerellä* (*Pippi Långstrump i Söderhavet*, 1948).
- *Jali ja suklaatehdas* (*Charlie and the Chocolate Factory*, 1964).

Modernista maahanmuutosta: Erlend Loe: *Kurtilla keittää* (2003)

- ”Rakas Fatima. Norja on kaunis maa, jossa ei ole kaikkien suotu asua. Meillä on jo ne ihmiset joita tarvitsemme. Olemme päättäneet tehdä töitä sen hyväksi, että tänne syntyneet saisivat enemmän rahaa ja autoja ja veneitä, emmekä halua heittää rahaa hukkaan sellaisiin kuin sinä. Voit toisin sanoen unohtaa koko oleskeluluvan. Me emme tarvitse sinua, sitä paitsi sinä näytät meistä omituiselta. Onnea matkaan. Terveisin Valtio.”

Erlend Loe: *Kurttila* (2008).

- Norjalainen koulu varoitti vanhempia
- Taustalla traaginen tositapahtuma

(Homo)seksuaalisuus

- Nuortenkirjallisuudessa siedetympää
- Ruotsissa seksuaalinen tasa-arvo kuvakirjojen uusi lempi aihe
- Pija Lindenbaumin *Pikku-Litti ja lempparieno* (*Lill-Zlatan och morbror raring*, 2006) ja *Kenta ja barbiet* (*Kenta och barbisarna*, 2008)
- Minna Lindebergin *Aimo ja Unto* (*Allan och Udo*, 2011/2012).

Bert ja kylmät kundit

Tekstiviestit

Eikö sitä todellakaan löydy mitään muita kirjoja luettavaksi yläkoululaisille, kuin mitä A. Ilottu esitti Hämeenkyrön Sanomissa 17.9.? Kauheaa tekstiä ja noin nuorille koululaisille! Kauhulla odotan, mitä omat lapset lukevat 10 vuoden päästä...

Äiti ja 3 lasta

Lain mukaan lapsen seksuaalinen suojaikäraja on 16 vuotta. Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä on muun muassa lapsen saattaminen katsomaan pornografista materiaalia. Onko yläkoulun kirjavalinnoissa aihetta lastensuojeluilmoi-

tukseen? Kiitos Ari Ilottu -avasit silmäni!

Äiti

Samaa äidinkielen opetusta ihmettelin oman lapsen kohdalla muutama vuosi sitten. Enemmänkin nykynuoret tarvitsevat toisen suuntaista ohjausta mielestäni, eli ettei ole pakko kännätä ja polttaa tupakkaa ja aloittaa seksielämää lapsena. Kuudesluokkalainen on lapsi. Kiitos Ari Ilottu, kun otit esille asian joka on monia vaivannut ja jopa kauhistuttanut.

Eräs äiti
Hämeenkyröstä

Ilottu lukee kuin piru Raamattua

Hämeenkyrön Sanomissa 17. syyskuuta Ari Ilottu hyökkäsi voimakkaasti yhteiskoulun seitsemännien luokan äidinkielenopetusta vastaan. Hän oli poiminut tirkistelynhaluisten aikuisten malliin hyvin moralisoivasti nuorilla luetetusta kirjasta omasta mielestään sopimattomat kohdat. Teoksen kokonaisuus jäi epäselväksi, Ilotton motiivit myös: vai mihin mahtaa pyrkiä koululaisen isä, joka kouluasiasta kirjoittaa mieluummin

lehteen kuin ottaa yhteyttä opettajaan tai rehtoriin?

Koko äidinkielen opetuksen saattaminen räpäimällä epämääräiseen valloon kertoo eniten Ilotton omasta asenteesta kouluun ja vallankin äidinkieleen. Kaipa olisi parempi, ettei luetteltaisi mitään – ainoakaan omasta mielestään ”sopivaa” oppilailla luettavaa kirjaa Ilottu ei sensaatiohakuksessa kirjoituksessaan esitä.

Nykynuorten elämän

todellisuus, lukemisen vähäisyys ja koulussa luettamisen hankaluudet jäävät myös kokonaan sensaatiohakuisuuden alle. Moralisoi-voiva yleistyksen ampuu kovilla ja yleistää yhteiskoululaiset ”lapsiksi”, jotka eivät tiedä maailmasta mitään ja jotka tulee tynnyrissä kasvattaa. Useimpien koululaisten arvostelukyky ja kriittisen lukemisen taidot ovat muuten varmasti paremmat kuin kirjoittajan.

Mihin vihjanee lopetuk-

sen: ”Näin yhteiskoululaisen lapsen äidinkielen opetus alkaa...”? Ilmeisesti Ilottu on erityisen närkästynyt kaikesta, mitä hänen lapsilleen on yhteiskoulun äidinkielen turineilla opetettu. Ihmetyttää. Kaipa toiveena sitten on, ettei äidinkieltä opetettaisi, kun se nyt on niin arveluttava oppiaine. Mitähän niille Ilotton kaltaisten lapsille sitten saisi opettaa?

Opettajalle jaksamista
moralistien kynsissä

Lopuksi

- *”And Tango Makes Three* worries me. I'm afraid if we allow that book into our elementary schools, large numbers of those children will want to grow up to be penguins.”
-Chris Crutcher

Lähteet

Tätä en lapselleni lue! –näyttelyn näyttelyluettelossa esityksen tarkat lähteet, luettelo ladattavissa osoitteessa: <http://www.lastenkirjainstituutti.fi/tata-en-lapselleni-lue/>

Esityksessä käytetyt muut lähteet:

Nikolajeva, Maria 1999: "Children's, adult, human...?" Teoksessa Beckett, Sandra L. (toim.):
Transcending boundaries : writing for a dual audience of children and adults

The American Library Associationin viralliset kotisivut (Copyright 1997-2011 American Library Association) <http://www.ala.org/>

Hämeenkyrön sanomat, 17.9.2013 ja 24.9.2013 (*Bert ja kylmät kundit* –tapaus)

And Tango Makes Three – aiheiset kuvat

http://illinoisreview.typepad.com/illinoisreview/2006/11/brokeback_icebe.html

- <http://www.oif.ala.org/oif/?p=1541>